

11—18 litrov manj. — Tudi tukaj na Českem — tako poroča gori omenjeni oskrbnik — sem vpeljal trikratno molžo in to pri živini drugačnega plemena in pri drugačni klaji; al zmerom se mi je potrdilo, da smo pri trikratni molži za 10. del več mleka dobili. — Pa še nekaj družega je navedeni oskrbnik zvedel, in to je bilo, da trikrat na dan molzene krave se poprej obre- jijo in da tudi po teletu še posebno več mleka dajejo. Tudi se je pri trikratni molži kravam redkokate- rikrat vime vnelo (ovčič na vimenu prikazal). Ko- nečno priporoča omenjeni oskrbnik, naj se krave po- leti zjutraj ob 4. uri, opoldne ob 12. uri in zvečer ob 8. uri molzejo, — pozimi zjutraj ob 5., opoldne ob 12., zvečer pa ob 6. uri; se ve da je tukaj vse eno, ali se četrť ali pol ure prej ali pozneje molze.

Premišljevanja o žalostnem stanju kmetijstva.

Interpelacija gospoda grofa Hohenwarta s so- družniki njegovimi v zbornici poslancev je našla rado- sten odmev v srcu vseh kmetov in prijateljev kmetij- skega stanú. Naj pravični tej objavi dodá tudi priprost kmetič svoje opazke.

Če v kaki deželi nastane huda kužna bolezen ali kaka druga elementarna nesreča, začnó ljudje premiš- ljati in ugibati, kaj da je to nesrečo zakrivilo in kako bi se ji v okom prišlo. Eden reče to, drug pravi uno; se ve da vsak bi rad kaj izdatnega nasvetoval.

V primeri ravno taka se godí dandanes z našim kmetijstvom. Obče je znano in očividno, kako od dne do dne bolj hira in propada kmetijstvo, vsled tega pa množí se ubožstvo med ljudstvom, da še nikoli tako. Marsikdo, ki je bil pred malo leti še premožen gospo- dar, mora zdaj poprijeti beraško palico in ljudi za boží dar nagovarjati.

Kako silno so kmetije zadolžene, vidi se v zem- ljiščinih knjigah in izročevalnih pismih, priča tega so nam eksekutivne dražbe. Tako, na primer, samo leta 1878. je bilo v avstrijskih deželah po dražbi prodanih 10.264 posestev, in 11.748 vknjiženih upnikov izgubilo je 34 milijonov in 100.100 gold. Vrhú tega pa tudi dr- žavni dolg s 4000 milijoni gold. ne laže, katerega bodo naši otroci in naših otrokov otroci na-se vzeti morali.

Vse to nam po pravici dela strah, kaj bode z na- šim kmetijstvom.

V takem žalostnem stanju kliče kmetijstvo državi: pomagaj nemudoma, če ne propadeš sama na razva- lini glavnih stebrov svojih, ki so kmetijstvo. Da se pa ta velika nesreča zabrani in kmet popolno ne pride na kant, treba je, da sl. vlada dunajska svoje oči bolj po- zorno obrne na kmetijstvo in dela na to, da se breme silnih davkov polagoma zniža, pa tudi take postave odstranijo, po katerih kmet trpi škodo. Velikokrat so uže naši národní poslanci v deželnem in državnem zboru povedali, kaj vse kmeta najbolj teží in hudo tare, da ne more naprej, a reklo se je: „bo uže bolji“ — menda takrat, ko bo iz hleva zadnja kravica šla za davke. Res je, da davki so bili vselej in da morejo biti, da se zdrújejo vojaki, uradniki in druge državne potrebne naprave, al vendar le tolikošni naj so, da jih ljudstvo strpeti more. Mero in vago treba je imeti pri vsaki reči!

Veliko denarja bi se dalo lahko prihraniti samo pri veliki trumi uradnikov, katerih je veliko veliko preveč, med katerimi so posebno višji uradniki tako plačani, kakor da bi državna blagajnica bila Rothschildova mošnja. Koliko denarja se po nepotrebnem izdá za po- kojnine mnogim uradnikom, ki so še čvrstega zdravja in bi lahko še več let svoj uradni posel opravljali.

Posebno grozni so stroški za pokojnine vojakov, katerih v penziji je uže cela armada! Pripoveduje se,

da oficirje mnogokrat devajo v penzijo samo zato, če njih postava ni vseč višjemu generalu ali da se jim sicer zameri. Koliko denarja vlada potrosi za podporo čas- nikov in druge take reči, katerim se pravi: „ne bodi jih treba“.

Po tem takem ni čuda, da državni stroški vsako leto večji postajajo, tako, da je finančni minister pri- moran po vseh kotih stikati, kje bi najdel še kak nov davek. Ali za Boga svetega! kam bomo prišli, če zmi- rom tako dalje pojde! Toraj je pač skrajni čas, da se celi organizem vladne sisteme predrugači in se vpelje cenejša vprava.

Tudi pri ljudskem šolstvu bi se dalo leto in dan na tisuče stroškov prihraniti, ko bi se nadzorstvo teh šol poleg tega, da se jim povrne verski značaj, zo- pet izročilo dekanom, ki so brezplačno opravljali to službo in morebiti še z boljim vspehom, ko dandanašnji inšpektorji, ki dobre plače vživajo in za ljudsko šol- stvo najbolj to skrb imajo, da narodne šole ponemčujejo.

Tudi še to moram dodati, da naj vojaška postava olajšave dopušča kmetom, kateri imajo 5 oralov pose- stva, da si enega sina, ki se jim za kmetijstvo najbolj pripraven zdi, obdržijo domá pri gospodarstvu.

Dokler vsega tega in še več družega država ne stori, in pa oderuštva postavno ne odpravi, ni misliti, da se kedaj rešimo silnih davkov in pogube, ki pretí kmetijstvu in državi.

V Paradišči 20. dec. 1880.

Mat. Illovar, kmet.

Starinske stvari.

Most čez Savo pri cerkvi sv. Egidija.

Odgovor na vprašanje gosp. Fr. Šumi-a.

Bral sem unidan v „Novicah“ spis gosp. Franceta Šumi-a, v katerem prosi, naj se mu naznani, komur je o bivšem mostu čez Savo kaj znano pri cerkvi sv. Egidija. Ker sem v numizmatični zadevi uže o iska- nem mostu popraševal, sem natančneje od čast. gosp. Karola Ripšelná, župnika na Vidmu, zvedel o tem pra- šanji to-le:

Cerkev sv. Tilna ali Egidija je stala na desnem pobožji Savine in na levem bregu Save — v voglu na sedanjem „Zidanem mostu“ (Steinbrück), most pa je stal cerkvi nasproti iz Kranjske čez Savo na Štajersko.

Ko je bila leta 1834. Sava tako majhna, da niso mogli prosto z ladijami po njej voziti, ker sta to na kranjski strani dva kamnita stebra od bivšega mosta branila, so jih to leto odstranili, kakor tudi mostno bra- nilo (Brückenkopf). Ker so v teh stebrih najdeni bili novci, se more iz tega sklepati tudi na starost nek- danjega mosta. Dobili so namreč bakren denar od Ga- lijena, rimskega cara (l. 260. p. Kr.) in družega od rodovine Julija; te peneze ima še sedaj gosp. Ripšelnar, v posesti pa jih imajo gospod vladika Mari- borski. Postavili so po takem ta most uže Rimci naj- bržeje okoli l. 260. po Kr. Ker pa Vi za most v 13. stoletji zidani poprašujete, je moral ta drug most biti, toraj nov, kateri je bil omenjeno leto zidan; o tem pa morete kaj več izvedeti na Laškem (Tüffer) v kroniki, kjer je še cerkvica sv. Tilna naslikana.

Most je dal cesarski poveljnik podreti, in sicer zato, da niso mogli Celjski grofi od naše strani pomoči dobiti, ko so se puntali. Katerega leta pa je to bilo in kateri most je bil, upam, da tam izveste. Kronika je bila neki leta 1447. pisana.

Novcev rimskih večidel v Sisciji kovanih, se tu okolici Drnovski še obilno nahaja, čez tisoč sem jih sam jaz prejel. Pa tudi pri Boštajnu so pred par

leti našli delavci zlat od Heraklija, v posesti gosp. Gutmansthal, pri „Zidanem mostu“ Vitelija v posesti gosp. Zoreta, Zenota pri Šmarjeti, Anastazija pri Mokronogu itd.

Numizmatike in sploh vsacega, kogar arheologični spisi zanimivajo, pa opozorujem na zagrebški „Viestnik“ glasilo „arheologičkoga društva“, kateri uže dve leti, štirikrat na leto v zvezkih izhaja. Člani društva plačajo 1 gld. vpisnine, 2 gld. pa je letnine plačati, za druge naročnike velja letnik 4 gold. Dozdaj še nisem v nobenem domačem listu bral „Viestnika“ priporočnega. Naj bode tedaj s temi vrsticami priporočan!

Iz Leskovca pri Krškem.

France Jarc, kaplan.

Starozgodovinske stvari.

Privatna posestva Andehšanov na Kranjskem.

Spisuje Davorin Trstenjak.

II.

In monte s. Stephani.

Sophia, soproga Bertholda II., pokloni imetje „in monte St. Stephani in Caneola“ samostanu Diesenskemu. (Diessens. Necrolog ad 8 Id. Septbr.) To imetje je moralo biti v okrožji kranjskem (Krainburg).

Libech, Luhs.

Imetja in pravice „in Libech et Luhs“ (Lož?) je poklonila Sophia, Henrika IV. soproga, oglejskemu patriarhatu. (Thesaurus ecclesiae aquilijensis, ed. Bianchi, pag. 18.)

Michow.

Leta 1204... 20 je Henricus, marchio Istriae sporočil na tožbo Otona bamberskega, katerega „nepos“ se imenuje, frizinskemu škofijstvu v odškodovanje za krivice, katere mu je storil „in Lonca“ (Loka, Škofja Loka) 50 kmetij pod gradom Michow, katera pa od škofa zopet dobi v feud (Lehen). (Kopia listine v kralj. bavarskem državnem arhivu št. 238 list. 122.) Michow je Mehovo na Dolenjskem. Pri imenu „Lonca“ še nahajamo staroslovenski rhinezem.

Terpliz.

Leta 1228. Henricus, marchio Istriae, pokloni zatiškemu (Sittich) samostanu za zveličanje svoje in svojih prednikov duš vse svoje premoženje „in Stoheganstorf“ (kje je?) „in Lonech“ (kje je ta kraj?) in eden mlin „prope Terpliz“ (Toplice?) in 15 kmetij s desetinsko pravico na hribu: Wolawe (Volavle?) s to pogodbo, da noč in dan pred altarjem D. M. ima luč na dveh svečnikih goreti. (Cela listina se najde pri Mariann, Austria sacra 7, 314—5).

Zlap.

25. januarija l. 1223. Henricus, marchio Istriae pokloni 6 kmetij v vasi „Zlap“ prope: „Wippach“ samostanu Diessenskemu, vendar si izgovori pravico posestva, kakor dolgo bo živ. Med pričami sledeči kranjski plemiči: „Wilhelm de Eicho (Dob pri Rakovniku?), Wulfing de Wippach, Gerloch de Steine, Bertold de Gurgveld. (Original listine v kralj. bavarsk. državnem arhivu natisnen v Monum. Boica. 8, 170—1.)

Landestrost.

„In Landestrost“ je podpisala Agnes III. 7. julija leta 1257. neko pismo, tako tudi „in Scharfen-

berg“ leta 1246. in 1248. (Glej Fontes rerum austria. 2. 1. 9—10).

Shirnomel.

Listina Bertolda IV. 1228. l. 18. oktobra „in Shirnomel (Glej „Mittheil. des hist. Vereins für Krain“, 2, 35.)

Razen teh posestev so vojvode meranski imeli feude (Lehen) od frižinskih škofov, in sicer: „in Guttenwerth, ambo Papiersdorf, Gabriele, Kertinwerch, Klenowik, Laknitz, Gross- in Klein-Pölland, Sagrad, Altenburg, Draga, Strug, brod ob Krki med Dobravo in Drammo.“

Henricus, marchio Istriae in feudum — „Guttenwerde, Weinperch, Zagrat, Ceenonich, Polanum majus itd. (Obširno: Fontes rerum avstr. 2. 31. 128—9. 132—3. 154—5.)

Od krških škofov so imeli feude trdnjavo: Lübeck (kje je stala?)

Henricus, marchio Istriae „castrum Liebek“, feudum Chersteten. (Glej „Archiv für Kunde österr. Geschichtsquellen 27, 178—9.)

Ministerialci Andehšanov in njihova posestva so bila: „in Eich, Gurgvelde, Vellach, Winklern, Sonegg, Rosinbach, Nassenfuss, Reitenburg, Duplach, Preissegg, Inselwerth, Rabensberg, Neudegg“ itd.

Kogar zanimlje domača zgodovina, lahko po teh registih sestavi obširno razpravo o vojvodih meranskih na Kranjskem.

Slovensko slovstvo.

Vabilo na naročbo.

Prečastiti slovenski duhovščini ponudim s tem novo slovensko bogoslovsko knjigo: „Spovednik in njegova služba“, spisal in založil Fr. Kosec“.

Milostljivi gospod škof tržaški in koperski potrdili so knjigo s sledečimi besedami: V natis rokopisa „Spovednik in njegova služba“ radostno dovolimo in knjigo duhovnikom priporočamo“. — Učeni gosp. župnik M. Sila, komur so svitli g. škof rokopis dali v presojo, pa o tem mojem rokopisu pravi: „Za duhovnike bo delo vsakako zanimivo in zelo koristno, kajti našli bodo v njem mnogo važnih in potrebnih naukov o zakramentu sv. pokore. Vse hvale vreden je trud pisateljev, ki se je lotil spisovanja tako važne knjige, a to temveč, ker nima v tej stroki prednikov. V svoji knjigi drži se povsema strogo naukov katol. cerkve.“

Knjiga obsega to-le: „Vvod. O pokori sploh 1. do 6; I. Del. Spovedniku potrebna svojstva. Potrjenje in sodnost 7—23; Lastnosti in čednosti spovednikove 24—32. II. Del. O dolžnostih spovednika in spovedenca gledé zakramenta sv. pokore. Oziroma kesanja 33—38. Oziroma spovedi in opominov 39—59. Oziroma pokore 60—68. Spokorna dejanja 69—88. Sv. odveza 89—91. Dolžnosti spovednikove po spovedi 92—94. Posebna pravila oziroma nekaterih spovedencev 95—133. Nekaj primerov opominjevanj 135—154“.

Knjiga bo dotiskana koncem prihodnjega meseca januarija 1881. leta. Imela bo 300 strani velike esmerke in bo veljala g. naročnikom 1 gold. 20 kr. — Naroča se: „Franc Kosec, župnik v Truškah, pošta Koper (Capodistria)“. Da se gospodom naročnikom knjiga ne podraži s pošto, bom vsem, ki naročnino pošljejo franko, tudi knjigo poslal franko.

Ker je knjiga po svojem obsegu namenjena le duhovnikom in se zato svetovnih naročnikov ne morem nadejati, zato še posebno prosim obilne naročbe od strani prečastite duhovščine.

Fr. Kosec.